

Sygn. akt: I ACa 612/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wiesława Kuberska
Sędziowie:	SA Małgorzata Stanek SO del. Krystyna Golinowska (spr.)
Protokolant:	stażysta Agata Józwiak

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. K.**

przeciwko (...)w **W. oraz Kołu (...) w Z.**

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 24 marca 2011 r. sygn. akt II C 201/10

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo w zakresie żądania ustalenia istnienia stosunku członkostwa powoda w (...)w W. i Kole (...) (...) w Z. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach powstępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Sygn. akt: I ACa 612/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 marca 2011 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił powództwo K. K. przeciwko (...)w W. i Kołu (...) w Z. o ustalenie istnienia stosunku członkostwa powoda w (...)i w Kole (...) oraz o ustalenie, że władze Związku działając w porozumieniu, w długim okresie czasu, z chęci pozbycia się powoda z (...) obwiniały go bezzasadnie i stosowały wobec niego inne formy mobbingu. Ponadto Sąd obciążył powoda kosztami procesu na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Sąd I instancji ustalił, że K. K. pełnił w Kole (...) funkcję sekretarza koła. Uchwałą z dnia 14 grudnia 2005 r. Zarząd Okręgowy (...) w Ł. zobowiązał zarząd Koła (...) do zwołania Walnego Zgromadzenia członków koła, uchylając jednocześnie wszystkie uchwały Walnego Zgromadzenia K. (...), które odbyło się w dniu 28 kwietnia 2005 r. Na posiedzeniu zarządu koła, które odbyło się w dniu 4 stycznia 2006 r. ustalono, iż Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie odbędzie się w dniu 25 stycznia 2006 r.

Powód nie uczestniczył w posiedzeniu zarządu w powyższym terminie, gdyż przebywał na urlopie wypoczynkowym. O dokonanych ustaleniach powód dowiedział się w rozmowie telefonicznej z prezesem koła, który jednocześnie polecił mu zawiadomienie członków koła o terminie Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia. Powód odmówił udziału w jego organizacji uznając, iż nie jest możliwe zachowanie statutowych terminów koniecznych do skutecznego zwołania walnego zgromadzenia. Nadto zakwestionował prawidłowość uchwały Zarządu Okręgowego (...) obligującej do jego zwoływania. W następnych dniach prezes koła zwracał się do powoda o wydanie listy adresowej koniecznej do wysłania powiadomień, jednak powód nie wydał żądanych dokumentów.

W dniu 16 stycznia 2006 r. powód skierował do Zarządu Okręgowego (...) pismo, w którym stwierdził, że decyzja o zwołaniu w kole zgromadzenia była oparta na subiektywnych przesłankach i sprzeczna z prawem oraz obowiązującym statutem. Treść tego pisma nie była omawiana z zarządem ani z członkami koła, a mimo to przedstawiona jako pogląd zarządu koła.

W dniu 22 marca 2006 r. powód wystosował do członków koła pismo pt.(...) zawierające oskarżenia o niekompetencję i arogancję, kierowane przeciwko Zarządowi Okręgowemu (...) w Ł.. W piśmie tym nawoływał do zbiorowych i indywidualnych protestów kierowanych do władz (...) wszystkich szczebli.

Działania powoda spowodowały wszczęcie przeciwko niemu postępowania wyjaśniającego przez Okręgowego Rzecznika Dyscyplinarnego, które zakończyło się wniesieniem wniosku oskarżycielskiego do Okręgowego Sądu Łowieckiego w Ł.. Orzeczeniem Okręgowego Sądu Łowieckiego powód został uznany za winnego popełnienia czterech przewinień łowieckich i ukarany zasadniczą karą dyscyplinarną wykluczenia ze zrzeszenia. Po rozpoznaniu odwołania wniesionego przez powoda Główny Sąd Łowiecki w W. zmienił opis jednego z zarzutów, uniewinnił go od zarzutu popełnienia jednego z przewinień, a w pozostałym zakresie utrzymał zaskarżone orzeczenie w mocy, w tym co do wymierzonej kary wykluczenia ze zrzeszenia.

Zgodnie ze Statutem (...) osoba, która utraciła członkostwo w (...) na skutek orzeczenia sądu łowieckiego, po upływie 3 lat od daty prawomocnego skazania może ponownie się ubiegać o ponowne przyjęcie do zrzeszenia.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powód nie miał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie w sytuacji, gdy upłynął – jak w rozpoznawanej sprawie – trzyletni okres po wykluczeniu, uprawniający go do ubiegania się o ponowne przyjęcie w poczet członków (...).

Nadto w ocenie Sądu I instancji, gdyby nawet przyjąć istnienie interesu prawnego, to żądanie powoda nie zasługuje na uwzględnienie. K. K. mimo, że nie zgadzał się z wyrokiem którym orzeczono karę wykluczenia go z (...), w istocie nie zaprzeczał podstawie faktycznej tego orzeczenia. Przyznawał, iż istniała znacząca różnica zdań między nim a Zarządem Okręgowym, zaś decyzje tego organu, podobnie jak działania rzecznika dyscyplinarnego budziły jego poważne zastrzeżenia. Powód nie wskazał przy tym żadnych zarzutów natury prawnej mogących prowadzić do wzruszenia kwestionowanych wyroków. Sąd powszechny nie może zaś oceniać, czy rzeczywiście istniały podstawy do wykluczenia powoda, które przyjął sąd łowiecki, w przypadku gdy działał on w granicach obowiązującego prawa.

Również w pozostałym zakresie Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne wobec braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że władze (...)bezzasadnie obwiniały powoda i stosowały wobec niego formy mobbingu. Wskazał też, że ustalone okoliczności faktyczne nie potwierdzają zarzutów powoda w tym zakresie. Zebrany materiał dowodowy pozwala bowiem na ocenę, że to powód był inicjatorem zdarzeń, które prowadziły do wszczynania i prowadzenia wszelkich postępowań wewnątrzorganizacyjnych.

W apelacji wywiedzionej od powyższego wyroku powód zaskarżył w całości orzeczenie Sądu Okręgowego, zarzucając mu błąd w ustaleniach faktycznych, naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 189 k.p.c., art. 33 ust. 6 ustawy Prawo Łowieckie, naruszenie przepisów Konstytucji RP, tj. art. 2, art. 8, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2, naruszenie art. 6 ust. 1 konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Nadto zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 158 § 2 k.p.c., art. 233 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Ponadto domagał się zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 3 listopada 2011 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację powoda jako bezzasadną (art. 385 k.p.c.). Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji.

Sąd Apelacyjny przyjął, że na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 33 ust. 6 ustawy z dnia z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r., Nr 127, poz. 1066 ze zm.) powodowi przysługuje uprawnienie do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia stosunku członkostwa w (...). Sąd II instancji stwierdził jednak, że w warunkach samorządności stowarzyszenia (zrzeszenia) wybór właściwej sankcji statutowej wobec nagannie zachowującego się członka należy do organów stowarzyszenia. Kognicja sądu powszechnego ogranicza się zaś do sprawdzenia, czy postawiony członkowi zarzut, będący podstawą wykluczenia, jest zgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i czy stanowi statutową przyczynę wykluczenia. W niniejszej sprawie postawiony zarzut jest zgodny z rzeczywistym stanem rzeczy oraz stanowi podstawę wykluczenia członka ze zrzeszenia, co powoduje, że żądanie powoda ustalenia istnienia członkostwa w Polskim Związku Łowieckim jest niezasadne. Powództwo w stosunku do Koła (...) w Z. Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadne z uwagi na brak legitymacji procesowej biernej do występowania w przedmiotowej sprawie, skoro przedmiotem żądania pozwu jest ustalenie istnienia członkostwa powoda w (...), a nie w pozwanym K..

W odniesieniu do żądania ustalenia, że władze (...) Związku (...) działając w porozumieniu, w długim okresie czasu, z chęci pozbycia się powoda z (...) obwinały go bezzasadnie i stosowały wobec niego inne formy mobbingu, Sąd odwoławczy podzielił ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, że powód nie posiada interesu prawnego w domaganiu się ustalenia, gdyż w istocie przedmiotem żądania jest ustalenie określonych faktów, nie zaś stosunku prawnego lub prawa, co powoduje, że powództwo w tym zakresie zostało zasadnie oddalone.

Orzeczenie Sądu II instancji zostało zaskarżone przez powoda skargą kasacyjną opartą na podstawie naruszenia prawa materialnego.

Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. akt II CSK 170/12 Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację w zakresie żądania ustalenia istnienia stosunku członkostwa powoda w(...)i Kole (...) w Z. i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego oraz oddalił skargę kasacyjną w pozostałej części.

Sąd Najwyższy wskazał, że przepis art. 33 ust. 6 Prawa łowieckiego, który stanowi, że w sprawach nabycia lub ustania członkostwa w (...)oraz kole łowieckim zainteresowany może – po wyczerpaniu postępowania wewnątrzorganizacyjnego – dochodzić swoich praw na drodze sądowej, dopuszcza drogę sądową dla rozstrzygnięcia sporów dotyczących stosunku członkostwa w (...) i kołach łowieckich. Zasadnie przyjął zatem Sąd Apelacyjny, że powód posiada interes prawny w wytoczeniu przedmiotowego powództwa o ustalenie. Nie podzielił natomiast oceny Sądu II instancji o braku legitymacji biernej po stronie Koła (...), skoro powód stwierdził wyraźnie, iż domaga się ustalenia, że jego członkostwo zarówno w pozwanym związku, jak i kole nie ustało wskutek orzeczeń sądów łowieckich.

Odnośnie do zakresu kognicji sądu powszechnego rozpoznającego sprawę dotyczącą nabycia lub utraty członkostwa w (...) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że brzmienie art. 33 ust. 6 Prawa łowieckiego nie wskazuje na jej ograniczenie. Brak jest zatem podstaw do uznania za trafne stanowiska Sądu Apelacyjnego, że z uwagi na zasadę samorządności

w funkcjonowaniu stowarzyszeń (w tym wypadku zrzeszenia) wybór sankcji dyscyplinarnych wobec ich członków należy wyłącznie do organów stowarzyszenia i w razie sporu w tym zakresie rzeczą sądu powszechnego jest jedynie sprawdzenie, czy postawiony członkowi zarzut stanowiący podstawę wykluczenia jest zgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i czy stanowi ustawową podstawę wykluczenia. Zaakceptowanie takiej oceny oznaczałoby w istocie przyznanie członkowi stowarzyszenia jedynie fragmentarycznej ochrony, nieodpowiadającej standardom prawa do sądu. Uwzględnienie zasady prawa do sądu legło też u podstaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 listopada 2012 r., K 21/11 wskazującego na potrzebę dopuszczenia gwarancji prawa do sądu osobie ukaranej w postępowaniu dyscyplinarnym w szerokim zakresie.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w Łodzi ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i skutkuje uchYLENIEM zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo w zakresie żądania ustalenia istnienia stosunku członkostwa powoda w (...)i Kole (...) w Z. i przekazaniem sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Na wstępie należy odnieść się do kwestii zmiany stanu prawnego w zakresie regulacji dotyczących dyscyplinarnego sądownictwa łowieckiego na skutek wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 6 listopada 2012 r., sygn. K 21/11 (Dz.U. z 2012 r., poz. 1281). Mocą tego wyroku orzeczono, że

art. 34 pkt 6 w związku z art. 32 ust. 4 pkt 2, 3 i 11 Prawa łowieckiego w zakresie, w jakim dotyczy dyscyplinarnego sądownictwa łowieckiego jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji zaś art. 33 ust. 6 tejże ustawy w zakresie, w jakim nie przewiduje prawa członka (...), wobec którego zastosowano sankcję dyscyplinarną inną niż utrata członkostwa w Związku lub w kole łowieckim, gdy przewinienie i orzeczona za nie sankcja nie mają wyłącznie charakteru wewnątrzorganizacyjnego, do wniesienia odwołania do sądu, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji.

O ile Trybunał Konstytucyjny w swoich wcześniejszych orzeczeniach nie kwestionował, że dopuszczalne jest orzekanie w sprawach dyscyplinarnych przez organy pozasądowe, to jednocześnie przyjmował, że w każdej sprawie dyscyplinarnej, która była przedmiotem rozstrzygnięcia w takim trybie, ustawodawca musi zapewnić prawo do wszczęcia sądowej kontroli postępowania dyscyplinarnego i zapadłego w jego wyniku orzeczenia (por. np. wyroki TK z 2 września 2008 r., sygn. K 35/06, z 16 listopada 1999 r., sygn. SK 11/99, 16 marca 1999 r., SK 19/98).

Poddany kontroli konstytucyjnej art. 33 ust. 6 Prawa łowieckiego ogranicza prawo do sądu przedmiotowo, z uwagi na poddanie kontroli sądowej tylko niektórych rozstrzygnięć organów dyscyplinarnych (...), a nadto przez to, że przyznaje je dopiero po wyczerpaniu postępowania wewnątrzorganizacyjnego. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że za objęciem postępowania dyscyplinarnego prowadzonego przez organy (...) kontrolą sądową poza jego represyjnym charakterem, którego celem jest poddanie osoby obwinionej jakiejś formie ukarania bądź sankcji, przemawiają ważne argumenty dotyczące charakteru prawnego tego związku, utworzonego ustawą przez państwo i wykonującego z jego woli zadania należące do państwa, wykazującego istotne cechy samorządu, o którym mowa w art. 17 ust. 2 Konstytucji RP. W konsekwencji uzasadnia to konstatację, że sądownictwo dyscyplinarne nie jest wewnętrzną sprawą Związku. Sankcje dyscyplinarne w tym postępowaniu, niezależnie od ich rodzaju i dolegliwości, wymierzane są - ze względu na konstrukcję przyjętą w prawie łowieckim - nie tylko z upoważnienia, ale wręcz z nakazu ustawodawcy. Z drugiej strony (...) ma również pewne cechy charakterystyczne dla stowarzyszenia. Ta konstatacja pozwoliła na uznanie za dopuszczalne, by pewien zakres spraw, w których orzekane są sankcje dyscyplinarne wobec członka (...) został wyłączony spod kontroli sądowej, a mianowicie sprawy, które mają charakter wyłącznie „wewnątrzorganizacyjny” związany jedynie z pozbawieniem lub ograniczeniem przywilejów wynikających z przynależności do stowarzyszenia. Ustalenie, kiedy postępowanie dyscyplinarne wobec członka (...) ma charakter wewnątrzorganizacyjny jest utrudnione, bowiem zarówno delikty jak i sankcje dyscyplinarne zostały określone przez statut (...). Trybunał Konstytucyjny zauważył w tym kontekście, że w świetle postanowień statutu pojęcie sankcji dyscyplinarnych ujęte zostało bardzo szeroko, jako że obejmuje nie tylko kary dyscyplinarne, ale również kary

porządkowe i środki dyscyplinujące. Pozostaje zatem poważna wątpliwość, czy wszystkie te dolegliwości należy traktować aktualnie jako sankcje dyscyplinarne w rozumieniu art. 32 ust. 4 pkt 11 Prawa łowieckiego.

W konsekwencji Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że realizując wskazania zawarte w niniejszym wyroku, ustawodawca powinien uregulować w prawie łowieckim: pojęcie łowieckiego deliktu dyscyplinarnego, katalog sankcji dyscyplinarnych, organy prowadzące postępowanie dyscyplinarne oraz przynajmniej ogólne zasady tego postępowania. Decydując, jakie przewinienia podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz jakie sankcje mogą być wymierzone przez (...) w ramach postępowania dyscyplinarnego, sam niejako wyznaczy zakres spraw podlegających kognicji sądowej. Nie jest zatem wykluczone, że wymierzanie pewnych dolegliwości, za uchybienia o charakterze wewnątrzorganizacyjnym, pozostanie w wyłącznej gestii Związku, o ile rozważane dolegliwości nie będą sankcjami dyscyplinarnymi orzeczonymi z upoważnienia i nakazu ustawodawcy oraz będą należeć do kategorii spraw wewnątrzorganizacyjnych, a w konsekwencji nie będzie w ich przypadku konieczne zagwarantowanie ochrony sądowej innej niż możliwość dochodzenia naruszonych praw na zasadach ogólnych w razie spełnienia się przesłanek takiego czy innego roszczenia.

Powyższa konstatacja nie oznacza, że dotychczas orzeczone kary dyscyplinarne, wydane na podstawie częściowo wadliwych konstytucyjnie przepisów, utraciły moc. Poza sporem pozostaje przy tym okoliczność, że z uwagi na charakter wymierzonej powodowi kary dyscyplinarnej nie budzi wątpliwości, że powód posiada interes prawny w żądaniu ustalenia istnienia członkostwa w pozwanym (...) i Kole (...). W realiach sprawy zachowane zatem zostają gwarancje prawa do sądu dla osoby ukaranej w postępowaniu dyscyplinarnym.

W świetle powyższego za zasadne należy uznać podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 189 kpc oraz art. 33 ust. 6 ustawy Prawo łowieckie.

W efekcie w rozpoznawanej sprawie niezbędne jest dokonanie oceny, czy powód dopuścił się zarzuconych mu przewinień dyscyplinarnych, oraz czy zastosowania wobec niego kara wykluczenia z (...) i Koła (...) była odpowiednia. Sąd I instancji błędnie uznał, że przeprowadzenie oceny w takim zakresie wykracza poza kognicję sądu powszechnego, co należy kwalifikować jako nierozpoznanie istoty sprawy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97; z 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97; z 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98; wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00; z 21 października 2005 r., III CK 161/05; z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07).

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.